

**GDE
JE MEJA**

str. 3

**RIBE IN
LIDGÉ
V PACI**

str. 6

Porabje

ČASOPIS SLOVENCEV NA MADŽARSKEM

Monošter, 5. novembra 1998 * Leto VIII, št. 22

Budimpešta, 28. oktober

"TUDI PO SRCU SEM MANJŠINEC"

28. oktobra so v budimpeštanskih prostorih Državne slovenske samouprave potekali pogovori med novim predsednikom Urada za narodne in etnične manjšine dr. Dončev Tošojem in predstavniki slovenskih organizacij na Madžarskem. S strani Državne slovenske samouprave sta na pogovorih sodelovala predsednik Martin Ropoš in vodja budimpeštanske pisarne Ferenc Kranjec. Zvezo Slovencev je predstavljal predsednik Jože Hirnők, časopis Porabje avtorica tega članka, Slovensko društvo v Budimpešti pa predsednica Irena Pavlič. Srečanja se je udeležila veleposlanica R Slovenije v Budimpešti ga. Ida Močivnik, ki je bila med drugim tudi pobudnica srečanja.

Po majskih parlamentarnih volitvah je prišlo do sprememb tudi pri vladnih manjšinskih institucijah. V prejšnjem mandatnem obdobju sta oba urada (za manjšine in za zamejske Madžare) delovala pri Uradu ministrskega predsednika pod nadzorom državnega sekretarja. Trenutno deluje Urad za zamejske Madžare v okviru Ministrstva za zunanje zadeve, delo Urada

za narodne in etnične manjšine pa nadzoruje Ministrstvo za pravosodje. Zakaj neki, bi bilo težko povedati.

G. Dončev je zagotovil, da bi rad uveljavil kontinuiteto manjšinske politike, vedno pa bo imel pred očmi interese manjšin, kajti tudi sam je manjšinec, pripadnik bolgarske skupnosti. Kot državni uradnik pa seveda nima iluzij, da se bo dalo hitro rešiti vse probleme. O dolgoročni strategiji urada je povedal, da bi v skupno delo rad vključil predstavnike manjšin, zato želi dialog z njimi institu-

cionalizirati v obliki mesečnih kolegijev.

Najbolj važno se mu zdi, da bi pri pripravah spremembe manjšinskega zakona sodelovali predstavniki manjšin. Pri parlamentarnem Odboru za človekove in manjšinske pravice se je ustanovila komisija za pripravo spremembe narodnostnega zakona. V tej komisiji sodelujejo tako predstavniki vseh vladnih kot opozicijskih strank.

Kot najbližji konkretni nalogi je gospod Dončev omenil priprave na t.i. dan manjšin, ki bo 18. decembra. Ob tem dnevu se podelijo vladna priznanja

"Za manjšine". Predloge na urad pošljejo manjšinske samouprave, ocenijo jih ministrstva za pravosodje, zunanje zadeve in šolstvo, podeli jih pa (po načrtih) sam ministrski predsednik ob dnevu manjšin v parlamentu.

V pogovoru sta predstavnika DSS-a povedala, da so Slovenci na letošnjih volitvah volili manjšinske samouprave v desetih krajih, v šestih vaseh Porabja, v Monoštru, Sombotelu, Mosonmagyaróváru in v 19. okraju Budimpešte. Državne samouprave posameznih manjšin se morajo izvoliti na t.i.

zboru elektorjev med 18. decembrom in 18. februarjem. Zbor elektorjev naj bi Slovenci imeli 12. februarja.

Predsednik Zveze Slovencev je gospoda Dončeva seznanil s tem, da bo Slovenski kulturno-informativni center predan svojemu namenu 18. novembra. Čeprav se je projekt centra rodil na podlagi ideje in želje po slovenskem radiu v Monoštru, bo center po 18. novembru opravljal vse svoje funkcije (kulturno, turistično), le slovenskega radija ne bo. Zataknilo se je namreč pri razpisu frekvence, zato je predsednik Zveze zelo odločno prosil novega predsednika urada za posredovanje pri Svetu RTV-ja.

Iz prvih uradnih in tudi neuradnih pogovorov ob kosilu, na katero je udeležence povabila ga. Ida Močivnik, so predstavniki slovenskih organizacij dobili občutek, da bo sodelovanje z novim predsednikom plodnejše kot z njegovim predhodnikom. Kajti, kot je sam poudaril, je tudi po srcu manjšinec, ne le po funkciji.

Marijana Sukič

Etnološko delo med zamejskimi Slovenci

15. in 16. oktobra se je v prostorih Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani odvijal etnološki posvet. Slovensko etnološko društvo je dnevno srečanje namenilo etnološkemu delu Slovencev v Avstriji, Italiji, na Madžarskem in Hrvaškem. V imenu organizatorjev je posvet odprla Duša Krnel Umek, predsednica etnološkega društva, ki je namen posveta označila kot opredelitev vloge etnologov pri ohranjanju kulturne dediščine Slovencev izven meja. V svojem uvodnem referatu je poudarila: *"Zanimanje slovenske etnološke vede za raziskovanje celotnega slovenskega etničnega ozemlja je bilo doslej vključeno v delo posameznikov in njihovih delovnih področij. Sistematično delo na podlagi dolgoročnih usmeritev za celotno slovensko etnično ozemlje pa etnologe še čaka. Veda je v predmetu svojih raziskav do sedaj poudarjala raziskovanje posameznih slojev, geografskih območij in kulturnih sestavin. Slovenska etnološka dediščina kot sestavni del narodne identitete na vsem etničnem ozemlju je zato potrebna temeljite obravnave."* Po predstavitvi meddržavnih sporazumov je predsednica bila mnjenja, da Slovenija ne zahteva recipročnosti, ko gre za zaščito slovenskih narodnih skupnosti v sosednjih državah. Vlogo etnologov vidi tudi na tem nivoju, kajti: *"Konvencija Sveta Evrope tako pogodbenice obvezuje, da omogočajo narodnim manjšinam ohranjanje svoje kulture in identitete z bistvenimi sestavinami, ki so jezik, tradicija, vera in kulturna dediščina. Matična država ima za eno od prioritetenih*

nalog, da se posveti razvijanju narodne skupnosti na vsem svojem etničnem ozemlju."

Uvodni del posveta so poleg referata predsednice sestavljali referati iz Italije, Avstrije in Madžarske (žal iz Hrvaške ni bilo nobenega). Prispevki so se osredotočili na etnološko delo in organizacijo letnega, ostali referati so bili namenjeni predstavitvi sestavin ljudske kulture in načina življenja.

Iz referatov, diskusij in osebnih pogovorov na dvodnevno srečanje zamejskih etnologov smo lahko razbrali, da se vsaka narodna skupnost srečuje s številnimi težavami, tako v vsakdanjem življenju kot v etnološki stroki. Najbolje so organizirani koroški Slovenci, kajti Slovenski narodopisni inštitut "Urban Jarnik" uspešno usmerja in usklajuje etnološko raziskovalno dejavnost (zbiranje in dokumentacija družbene, duhovne in materialne kulture koroških Slovencev, proučevanje preteklega in današnjega načina življenja ipd.) na območju Koroške in tudi s Slovenijo (npr.: raziskovalni tabori). V Italiji zaradi finančnih sredstev še zmeraj nimajo poklicnega etnologa, tako da delo opravljajo v bistvu prostovoljci pri Narodni in

študijski knjižnici v Trstu. Delo teh ljudi je usmerjeno v ustvarjanje etnološke zbirke, razstavno

dejavnost in organiziranje raziskovalnih taborov. Rezultat tovrstnih prizadevanj je odprtje muzeja v Reziji. Goriško so predstavljali "neprofesionalni" etnologi. To stanje razlagajo z nepravilno razporeditvijo moči in naložb, ki se osredotočajo predvsem na tržaško pokrajino.

In kako je s temi vprašanji pri nas v Porabju? Marija Kozar Mukič je v svojem prispevku *"Etnologija Madžarov, manjšin in Slovencev na Madžarskem"* (njen prispevek je prebrala avtorica tega članka) koroško razčlenila raziskovalno dejavnost za etnološko podobo Slovencev na Madžarskem. Večina prispevkov z etnološkimi podatki je bila pred letom 1920 napisana v madžarščini, le manjši del v slovenščini. Po trianonski pogodbi (1920) se je povečalo zanimanje slovenskih raziskovalcev za prekmurske in porabske Slovence. Po drugi svetovni vojni je bilo o etnologiji Slovencev na Madžarskem objavljenih okrog 300 daljših in krajših spisov. Več kot polovica je bila objavljena na Madžarskem, izpod

peresa domačih avtorjev. Etnološko raziskovanje Slovencev na Madžarskem že več kot dvajset let uspešno opravlja kustosinja v Muzeju Savaria v Sombotelu Marija Kozar. Že 15 let deluje Muzej Avgusta Pavla v Monoštru (edini slovenski muzej na Madžarskem), kjer najdemo tri stalne razstave (Lončarstvo v jugozahodnem Prekodonavju, Slovenci v okolici Monoštra in Najdbe iz monoštrskih grobov). Razen stalnih razstav so vsako leto na ogled občasne razstave v eni izmed dvoran muzeja ali v drugih institucijah v Monoštru. Razstave in muzejske zbirke so bile predstavljene tudi v Sloveniji in v drugih krajih Madžarske.

Avtorica tega prispevka je v svojem referatu z naslovom *"Vloga Zveze Slovencev na Madžarskem pri ohranjanju narodne identitete porabskih Slovencev"* poudarila predvsem tiste pobude in prizadevanja, ki se trudijo izboljšati položaj porabskih Slovencev (delovanje kulturnih društev, mediji v slovenskem jeziku, založniška dejavnost, sodelovanje Zveze Slovencev z Muzejem Avgusta Pavla v Monoštru). Spoznavanje in predstavljanje ljudske kulture in porabskega načina življenja je po mnenju avtorice pridobilo pomen, ki bi ga lahko označili kot "zavestno" oživljanje in krepitev narodne identitete porabskih Slovencev. Medtem ko je bila za starejše rodove ljudska kultura sestavni del njihovega vsakdanjika, postaja mladim opora pri iskanju korenin in pot do spoznanja, da so tudi sami del slovenske narodne skupnosti, čeprav so je-

zikovno močno asimilirani.

Iz tega lahko razberemo, da je raziskovanje življenja Slovencev na Madžarskem razvejano in uspešno. Dejstvo pa je, da so v primerjavi z drugimi zamejskimi Slovenci dokaj osamljeni in premalo povezani, tako s Slovenci v Italiji in v Avstriji kakor tudi z etnologi iz Slovenije. Zanimanje za ljudsko kulturo in način življenja porabskih Slovencev se je sicer v 70. letih okrepilo tudi v Sloveniji (sodelavci Inštituta za slovensko narodopisje SAZU so v letih 1970-72 večkrat obiskali Porabje), po tem obdobju pa so tovrstne akcije "usahnile". Zadnji etnolog iz Slovenije je raziskoval v Porabju l. 1991. Raziskovalni etnološki tabori v Porabju (1979, 1982, 1991) so vključevali domačine in strokovnjake iz Madžarske, brez sodelovanja matičnega naroda.

Udeleženci posveta so na koncu dvodnevnega srečanja sklenili, da bi raziskovalno delo v zamejstvu morala koordinirati pristojna strokovna institucija v Sloveniji. Med predlogi smo slišali, da bi bilo dobro uvesti seminar o etnološkem delu zamejskih Slovencev na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo, da bi mlade slušatelje seznanili s stanjem v zamejstvu in jih spodbudili k raziskavam v zamejskem prostoru. Le s skupnimi prizadevanji zamejskih Slovencev in strokovnjakov iz Slovenije bomo lahko našli svoj prostor v Evropski uniji in bomo lahko kos različnim izzivom, ki jih prinaša bodoči čas.

Katarina M. Hirnšek

Štenjé

„Pazite na krompir...”

Tau so bile slejdnje reči pavra, šteri je na njivi nesrečno zopodo, gda je vodau dojpščavo. Na slovenskom Koroškom so pavri tō žmetno živeli. Tau žmetno življenje je dojspi-so v svoji novelaj **Prežihov Voranc** (1893-1950). Tau ma je bilau izino ime, piso pa se je Lovro Kuhar. Svoje romane pa novele je vōdau v ausmi knjigaj. Pri nas, v Porabji so najbolje znane njegve novele za mladino v knjigaj *Solzice* (1949).

Prežihov Voranc je būu prvi slovenski pisateu, šteri je piso o koroški krajini pa lidaj. V noveli **Boj na požiravniku** (vretina) nutpokaže paversko držino, štera trnok žmetno živi. Njive majo na takšom bregej, gde je puno vretin. Voda njim dostakrat vō-

„V kotu je ležal vznak Dihur, pokrit s plastjo usedle zemlje, iz katere je molel ogromen kamen. Neč pa je kar z rokami odmetaval zemljo z njega. Preden je odvalil kamen, ki mu je ležal ravno na kili, je bil Dihur že nezavesten. Otroci so ga zvekle iz rova in ga položili sredi krompirjeve zelí (nāt) na tla. Kuhala ga je vročina, da se mu je ilovnata skorja sproti luščila z lic.

Pungra je tekel domov po krave. Toda ko se je vrnil z vprégo, se je Dihur že zavedel, ganiti pa se ni mogel. Ko so ga otroci polagali na gáre, jih je opozarjal:

- Pazite na krompir, da ga ne pohodite!

Prvi sončni žarki so na razmetanem ležišču Dihurjeve bajte našli negibno kepo rosnega mrliča.”

Marija Kozar

zapare krumpline pa drūgi pauv. Furt morejo vodau dojpščavati. Mlajši tō pomagajo oči, gda gnauk oča nut v vretino spad-nejo, na nji pa eške en vel-ki kamen. Včasi omedlijo, mlajši pa letijo po po-mauč. Gda nazaj pridejo, oča so že prisebi. Vejo, ka je nevola velka, ka so na smrt ranjeni, liki donk samo na pauv brigo majo, mlajšom pravijo, naj skrp majo na krumpline, nej ka bi krumpline dojbzročili.

GDE JE MEJA?

(Vüпам se, ka tau vsakši pršte, koma trbej!)

V Slovenskom društvu v Budapešti smo pa prišli do toga, ka smo leko pozvali slovensko gledališko sku-pino iz Monoštra, štero ma Zveza Slovencev na Madžarskem. Pejnaze smo pro-sili od Manjšinskoga sklada

kališa vōplačali. Pravi se, ka je družina na nikoj prišla. Pri nas v Slovenski vesi so tō bile takšne držine, ka so se cejlo življenje taužili. Mislim, da v drūgi slovenski vasicaj je tō tak bilau.

Ta skupina je že od tretjič

mejscev pripravla pa vči pa pride od 300 kilometrov daleč, mi si pa ne vzmemo telko časa, tri-štiri vōre, da bi ga šli pogledat! Ka je zdaj tau? Tak radi smo vkūp odli, ka se je te zdaj zgodilo? Moram povedati, da me je sram bilau. Kelko so se oni pripravljali, mi se priprav-lamo pa se te takšno zgodi! Drūge trūde malo bola mo-ramo spoštūvati. Ka koli mamo doma ali smo meli, nej istina, da bi nej leko tadala djali. Odlaučimo, ali šče ščem vkūp oditi pa Slo-venci ostati ali nej? Vüпам se, da se več takšnega ne zgodi v našom društvu. Pa naj se ne užali tisti, koma se nej trbej! Vsakši mora čūtiti malo dolžnosti (kōtelesseg) do tistoga, ka je in od kod je! Tau nika malo fali pri nas! Istina, ka smo si zgučali, da tau špilanje novembra bau.

Gledališka držina po nastopi

in smo dobili 68 gezero, drugo smo pa iz drūge pomauči veuj djali. Tak ka ta prireditve skor 100 ge-zero koštala. Paut je duga, iz Monoštra skorok 300 kilo-metrov, tak ka avtobus pa prenočišče, jesti pa se vkūp naberē.

Skupina Nindrik-indrik že več kak tri lejta dela vkūper. Že tri igre so se notri navčili. Zdaj so nam notri pokazali igro Gde je meja. Ta igra je nam notri pokazala, kak so se prvin na vesi sausadje, žlata ali bratje, sestre korili, svadili za meje volo na grūnti, kak so se korili za kakšno grajko ali za tau, ka je sausadna krava malo ko-mance doli spasila. Sploj dobro smo se meli, igralci iz Porabja - tak Laci pa Djauži, Ančka pa fiškališ - vsi so na tom bili, naj se dobro za-bavamo (szorakozunk). Mi smo se pa! Zdaj smo se nej smeja vredno bilau. Ka takšno svajenje je prišlo do toga, da so mogli gori vzeti fiškališa, odli so se taužit na borovijo, Boug vej, kelko lejt so se pravdivali. Tau je pa vse pejnaze koštalo. Dostakrat je prišlo do toga, ka so mogli krava odati ali grūnt, ka so borovijo pa fiš-

En tau gledalcov

prišla k nam špilat. Med gosti smo leko pozdravili gospo Ido Močivnik, veleposlanico Republike Slo-venije v Budimpešti in drūge sodelavce velepos-laništva. Iz Monoštra so tū bili voditelji Zveze. Leko smo zadovoljni pa radi, da na našij prireditvaj mamo goste. Samo, dej je pa bilau našo lūstvo? Puno nas je bilau, nej ka bi stoj mislo, ka je prazna dvorana bila. Dosti jij je bilau z Vele-poslaništva, predstavniki slovenskih podjetij v Buda-pešti so tō prišli, samo na-ših, če je sedemnajset bilau, te dosta. Tau je nej bilau lepau! Če se že stoj več

Takrat pa v Porabji dosti vse majo, zatau smo djali na oktober. Tau tō leko notri pozna, ka se zgodi takšno, ka sploj betežen grata človek. Ali tak malo lūdi vkūp prišlo pa ne poznamo vzroke (okokat), zakaj? Malo se vrnimo nazaj na špilanje. Rejsan so nam sploj lepau špilali, meli smo eden lejpi večer vkūper. Sto je nej prišo, ma je leko žau! Samo ešče telko, vejmo, ka je v tom vōlkom varaši težki žitek, dosta trbej delati, ali nika šče mora v nas biti, ka nas veže s slovenskimi ko-reninami.

Irena Pavlič

Spremljajte televizijsko oddajo
SLOVENSKI UTRINKI

vsak drugi torek ob 14.00
na 1. programu madžarske
televizije.

Naslednja oddaja bo v torek,
10. novembra 1998.

Ponovitev v soboto,
14. novembra, ob 9.15,
na 2. programu.

Slovenski nacionalni radio je 28. oktobra praznoval 70-letnico delovanja, ki ga je osrednja radijska postaja obeležila s posebno poldrugo uro dolgo praznično oddajo. Radio Ljubljana se je prvič oglašil že 1. septembra 1928, ob odprtju velesejma v Ljubljani, slovesna otvoritev pa je bila 28. oktobra v dvorani hotela Union. Na njej sta med drugim spregovorila pesnik Oton Zupančič in pisatelj Fran Saleški Finžgar. Po okupaciji se je radio za organizatorje odpora pokazal prav tako pomemben kot za okupacijsko oblast, saj je bil najmodernejša tehnična pridobitev, ki jo je bilo mogoče uporabiti v propagandne namene. Že sredi novembra 1941 je začela v Ljubljani delovati propagandna ilegalna radijska oddajna postaja Osvobodilne fronte, radio Kričič. Po leta 1946 sprejeti ustavi Federativne ljudske republike Jugoslavije je bil radio splošno ljudsko premoženje, katerega lastnik je bila država, ki je imela izključno pravico do uporabe vseh radijskih oddajnih postaj na svojem ozemlju. V 50. letih je Radio Ljubljana postal gospodarska ustanova s samostojnim financiranjem, radijski svet pa je bil najvišji organ upravljanja. Z začetkom delovanja televizije leta 1959 se je naziv Radia Ljubljana spremenil v Radiotelevizija Ljubljana. Leta 1990 je republiška skupščina sprejela zakon, s katerim je Radiotelevizija Ljubljana preimenovala v Radiotelevizijo Slovenija ter prevzela ustanoviteljsvo nad njo.

Trije osrednji radijski programi se vsebinsko precej razlikujejo. Prvi radijski program opravlja predvsem informativno politično, kulturno in vzgojno-izobraževalno nalogo. Drugi program se je izoblikoval kot odzivni servisno informativni program s pogostimi oglašaji s kraja dogajanja ter lahkotnejšim pristopom k posameznim vprašanjem. Leta 1972 je bila vanj vključena oddaja Val 202, ki je postala osrednji del tega programa. Tretji program pa je namenjen zahtevnejši publiki, zato oddaja le izbrana glasbena, esejistična in literarna dela. Regionalni center Koper predvaja program v italijanski in slovenski, regionalni center Maribor pa poleg svojih dveh programov MM1 in MM2 pripravlja tudi dve uri oddaj dnevno za program Radio Slovenija.

NémarKejp (9)

Ne djauči več, nej, golaubek!

NémarKejp so streljali 1956-oga leta. Na obe strani. Na žalost, 1958-oga leta znauva. Te več samo na eni strani. Kádárov režim se je z revolucionarov djau. Več stau ji spomauro in nemarKejp pokopo. Brezi škrinj, z obrazom nut v zemlau...

Pri nas v slovenskom Porabji se je, vala Baugi, dosta krvavoga nej godilo. Kakši menši incidenti so zato bili, depa tisto je nej tak nevarno bilau. Za režim pa je don būu „neveren“ 61 leto star paver Jožef Sukič z G. Sinika eške juliša 1957 tō, šteroga so 50 dni v vauzo zaprli, ka je nin na njivi prej gučo, ka „je János Kádár odskočo, in nazaj prihaja Imre Nagy...“

Kak 4-5 lejt star pojbiček sam prvo paut vūdo takzvané „Bejle knige“, štere je komunistični režim vōdau po revoluciji '56, ka bi s propagandističnim namenom poka-zo lūstvi, kak „beštialno“ so se ponašali „prautirevolucinari“. Mojo malo nedužno dūšo so najbole presmikali kejpi, na šteraj sam vūdo moške za noge obešane na drejvaj in sojaj, zmejs pa so je nekaki v dojviseče glave pa črve brsali...

Zdaj, ka je moja dūša več tō nej tak nedužna, zdaj, ka sam desetkrat telko star, kak tistoga ipa, pa že malo bole razmim, ka se je te godilo, zdaj, ka znauva gledam tiste kejpe iz „Bejli knig“, morem nut prevideti, ka se je godilo v tisti cajtaj rejsan nika - beštialnoga. Zato, ka so tisto delali takzvani „lidgē“. Skor vseeno, če so bili revolucionari, prautirevolucionari ali komunisti. Takše bi pravi lidgē nej smeli delati. Revolucionari tō nej. Vejmo, ka v bojnaj, revolucijaj lidgē en drugoga likvidirajo. Depa beštialno matrati enoga drugoga pred likvidacijo bi zato nej trbōlo. Če je že „trbej“ likvidirati.

Vejmo, ka je 56-oga rejsan revolucija bila. Vejmo, ka je teorija o prautirevoluciji samo komunistična propaganda bila. Vejmo, ka je v „Bejli knjigaj“ dosta-dosta lažne propagande tō.

Mogli pa bi znati tau tō, ka eške najbole pravični revolucionari tō nemajo pravico beštialno mardjati in vmoriti svoje protivnike. Ka gda tak činijo, te eške golaubi tō morejo djaukati. Kak je djauko té mali nedužen golaubek s Poljskoga. Napravo ga je grafik Franciszek Starowieyski in je grato na Poljskom simbol madžarske revolucije l. '56. Plakat se zove „Golaub, ki djauče“ (Placacy golab). Vse puno té plakatov so gorprikelili po Waršavi. Največ blūzi sovjetskoga veleposlaništva (nagykövetség) in na autone tihinski diplomatov.

Franciszek Starowieyski se je sam tō napauto na Madžarsko, ka bi pomago vogrskim revolucionarom, depa v Česlovakiji je būu zgrableni.

Tū pa tam po antikvarijaj se eške prej najde kakši od té plakatov, depa ta pravi, ta originalni več nej trnok. Té, šteroga vidite, je že tō iz kasnejši časov. Originalni maudli iz kamla je nekaj v šzretuširo, zato se vidijo na robaj tisti krivi vonali (érte).

Ne retuširajmo svojo zgodovino, spominajmo se smrti. Memento mori. Ne mori! Spominaj se smrti tisti lūdi, šteri so v revoluciji mrli. Sploj pa tisti, šteri so mrli - beštialno.

Leko golaub don gorenja djaukati. Ne djauči več, nej, dragi naš golaubek!

Francek Mukič

Panonski zbornik 1998

OB PRVEM JUBILEJU: LETO 1848

Več kot 500 strani obsegajoč Panonski zbornik 1998 je peti po vrsti. Zbornik pripravljajo v Panonskem inštitutu v Pinkovcu (Güttenbachu), njegov urednik pa je dr. Robert Hajszan, s slovenske strani pa je stalni sodelavec in urednik prof. dr. Vanek Šiftar.

Panonski zbornik je povezan tako s Porabjem kot s širšim znanstvenim, kulturnim in narodnostnopolitičnim prostorom v štirih državah. V zborniku so namreč prispevki iz Avstrije, Madžarske, Slovenije in Hrvaške. Letos je urednik vsebino razdelil v več tematskih področij: Jubileji, Narodnostna vprašanja in narodnosti, Sport, Mladi in šolstvo, Kulturna zgodovina, literatura in jezik. Uvodnik je prispeval zvezni predsednik dr. Thomas Klestil, drugi uvod pa je napisal predsednik Madžarske Árpád Göncz.

Osrednja tema Panonskega zbornika 1998 je revolucija leta 1848. Ta pomemben dogodek v srednji Evropi je obdelan večstransko, avtorji so iz držav, kjer so bili nosilci revolucije, s poudarkom na prizadevanjih narodov in narodnosti v panonskem prostoru, da bi se osvobodili habsburškega režima. Kot je znano, kljub pričakovanju svobode po revoluciji še ni bilo, narejen je bil prvi korak z uspešnim koncem v prvi svetovni vojni.

Uredništvo Panonskega zbornika že vse od prvega letnika pritegne k sodelovanju tudi avtorje iz Slovenije, ki se v svojih razpravah lotevajo različnih, tudi s porabskimi Slovenci povezanih tem. V Panonskem zborniku z letnico 1997 je zelo verjetno doslej najdaljši tekst o porabskih Slovencih, objavljen v Avstriji. Pod preprostim naslovom Zgodbe iz Porabja posega avtor domala tri desetletja nazaj in niza pripovedi o življenju slovenske manjšine v krajih ob slovenski in avstrijski meji. V letošnjem zborniku so avtorji iz Slovenije dr. Vanek Šiftar, Šandor Varga, dr. Janko Prunk in dr. Mirko Križman, to pot kot pesnik s pesmijo Črna reka, ki jo je prevedel v nemščino pod naslovom Schwarzer Fluss.

"Panonski zbornik želi biti most med narodi in narodnostmi v panonskem prostoru. Profesor Šiftar se mi pogosto pritožuje, da ni več tistih vezi, ki so bile nekoč, zlasti na temelju kulturnozgodovinskega simpozija Modinci. Ustanovili smo Panonski inštitut v Pinkovcu in reči moram, da se sodelovanje oživlja in obnavlja," pravi urednik zbornika dr. Robert Hajszan.

Urednik se že dogovarja za temo zbornika z letnico 1999. Predvidoma bo osrednji poudarek na 10. obletnici demokracije v panonskem prostoru. Za literarni del Panonskega zbornika pa na željo urednika dr. Roberta Hajszana mariborski profesor dr. Mirko Križman prevaja v nemški jezik pesniški izbor iz zbirke Délibáb/Privid.

Tudi ob Panonskem zborniku velja poudariti pogosta razmišljanja dr. Vaneka Šiftarja, kakšna škoda je, da v novjšem obdobju ni več sodelovanja v tem, takojenovanem panonskem prostoru. Dvajset, trideset let nazaj so bile mnogo bolj žive kulturne vezi med Pomurjem in Gradiščanskim, mnogo več je bilo tristranskih stikov, skupaj med Pomurjem, Gradiščanskim in Železno županijo, zdaj pa kot da ni volje za plodnejše sodelovanje. Tudi nekoliko bolj odmaknjena preteklost govori v prid temu sodelovanju, za katero zlasti slovenska stran ne najde prave oblike ali volje. Res je, da nastaja trideželn krajinski park, da se je ohranila mednarodna likovna razstava Pannonia, ki naj bi bila letos prvič na Hrvaškem, toda seštevek vsega je še vedno manjši kot nekoč, zlasti pa kot bi lahko bil v obdobju, ko je toliko govora o Evropi regij (in medregionalnega, čezmejnega in podobnega sodelovanja).

eR

Onadva, kak najstarejšiva

... DO
MADŽARSKE

Manjšinska revija v Monoštru

7. novembra prireja Mestni kulturni center v Monoštru manjšinsko revijo, na kateri bodo sodelovale slovenske, nemške in hrvaške ljubiteljske skupine. Prireditel je bo začela ob 17. uri v gledališki dvorani.

V avli gledališke dvorane bodo pred tem (ob 16.30) otvorili razstavo znane slovenske slikarke Irene Polanec.

Dnevi slovenskega filma

Med 1. in 4. novembrom so v Budimpešti v kinu Örökmozgó potekali dnevi slovenskega filma, na katerih so predstavili naslednje filme: Nasvidenje v naslednji vojni, Splav Meduze, Krizno obdobje, Veter v mreži in Hudodelci.

1135 manjšinskih samouprav

Po uradnih podatkih bo v tem mandatnem obdobju delovalo v 988 krajih 1251 manjšinskih samouprav. Največ samouprav je izvolila romska manjšina (721), njim sledijo Nemci (236), Slovaki (62), Hrvati (60). Slovenci so ustanovili 10 samouprav, tri več kot na zadnjih volitvah. Novi kraji, kjer bodo delovale tudi slovenske samouprave, so: Somotel, Mosonmagyaróvár in Budimpešta.

Strokovno srečanje pedagogov

Urad za Slovence v tujini in po svetu v sodelovanju z Zavodom za šolstvo R Slovenije organizira dvodnevno strokovno srečanje učiteljev slovenskega jezika iz Beneške Slovenije, avstrijske Koroške in Stajerske ter Porabja. Strokovno srečanje bo potekalo 21. in 22. novembra na avstrijskem Koroškem.

I. Barber

bi tanačivali našim mladim gnes?

"Če se dobro spominam, več kak 30 lejt sam ojdla spejvat. Začnila sam 1953. leta, pa sam tak njala 1985. leta. Med tejm se je pa z menov v zbori samo leppo godilo. Morem povedati, da sam sploj-sploj rada ojdla spejvat. Pa sam sploj rada bila med pev-

ne more meti. Moja dobra vola pa mi ostane mislim do smrti. Tau več "popraviti" nej mogauče. Veseli me, da sam telko lejt leko spejvala med takšimi ljudami, kak so bili v zbori. Ka pa gnešnoj mladini povejm? Tačas spejvajte, ka ste mogoči, ka ste mladi. Pa po tistim tū. Nega na svejti lepšo kak dobra

sam napona sploj rad spejvo pa tak pravijo, ka sam znau tū. Mene je vseedno, če tenor ali bas. Kak je potrebno bilau. Tistoga reda, gda smo mladi bili - pred bojnov - je na Seniki sploj lepau bilau. Mi, Bekaške smo se pri Zavci vkūp nabrali, da bi ponoči šli deklina bidit, spejvat. Bekaški podje so tačas eden stopaj nej naprajli, tačas sam ge nej prišo. Pa te, hajde! Šli smo po cejlōj vesi pa prejk meja v Slovenijo, v Avstrijo pa smo spejvali, smo se veselili. Strašno dosta lepi pesmi smo znali. Tistoga reda so v vesi v trej mestaj igrali po nedelaj, mi smo pa ojdli od edne krčme do druge. Spejvali, plesali veselili smo se. Pa ka je človek eške zvūn toga mogo vōprstati! Name so trikrat notpotegnili za sodaka, 7 lejt sam bio sodak, pa med tejm tri lejta sam bio zgrableni v Rušočkōm, v Siberiji, gde je bilau napon minus 40-45 C°. Pred bojnov sam pa odo v Nemčijo delat, tam sam bio 3 lejta, v Avstriji sam pa 5 lejt delo. S tejni pejnazi sam doma cejlak nauvo ižo napravo. Pa gdekoli sam bio, kak koli mi je šlau, pesem mi je napona na pomauč bila. Dugo, dugo lejt - gda sam že doma bio - sam odo spejvat v cerkveni zbor tak kak v veški zbor. Prišla so pa tista lejta, gda sam več nej mogo ojditi. Gorenjesenički zbor je te že na dosta mesta emo pozvanje, nej samo v ro-sagi. Na več dni sam nej mogo gazdijo doma pūstiti, etak sam pa prisiljeni bio tam njati zbor. Depa najlepše spomine od spejvanja mam. Z zborom sam not zopodo cejli naš rosag, pa ka mi je najlepše bilau, leko sam spejvo. Spejvanje je moje veselje bilau. Gda sam eške odo po vesi pa sam si gdakoli dojseo v ednoj krčmej s padašami, je nej dugo trpelo, ka smo že spejvali. Pa spejvati smo se od naši starcov navčili. Njino leppo, nepozablano spejvanje me gōrdži gnes, na moja starejša lejta. Za tau je vrejdo bilau živetī."

Šafarna Ana v prvi vrsti (prva s prave), Šporanin Djauži v slejdnji vrsti (drūgi z lejve).

camī. Mejla sam priliko ojditi "po svejti", videti pa čūti drūge zборе, spoznati dosta lūdi. Namē so naši pevci tū radi meli. Baug naj mi odpūsti, ge sam napona puno norije bila. Nigdar ne pozabim, gda so že Bandi bači vodili zbor - spejvala sam pod Baba nēnijem pa pod Vaš školnikom tū - smo gnauk nindar meli nastop. Nastop se je nam nej najbaukše pršiko, tak ka so Bandi bači čemerni bili pa žalostni tū. Tau se je vidlo včasim njim na obrazi, depa publika je tū sploj slabo ploskala. Ge sam si pa mislila: "Veje ge vōzdelam z vami". Naprej sam staupila prva liki bi z odra odišli, nanizila sam se, na smej sam se držala, ednoma prednjoma moškoma sam ednoga zaškrilila pa te tak, kak če bi grūn vđaro. Tak so ploskali, ka je naš zbor kaj nej vedo od čūde. Meni je življenje dosta več vrejdo postanilo od toga, ka sam leko spejvat ojdla. Zbor mi je bio druga držina. Deca je že vekša bila, pa so me oni tū pošilali. Vidli so, da je meni v zbori sploj lepau. Rada mam drūžbo ranč tak kak pesem. Če stoj rad spejva, lagvoga mišlenja

drūžba pa lejpa pesem." Po etakšōm lejpom vadlūvanji me je paut pelala do k Šporani, do Jožefa Kozara (Šporanin Djauži). Oni so te človek, steri so med nekdanjimi pevci gnes živi kak najstarejši član. Letos so not spunili 85 lejt, kak so oni povedli: v 86. lejt sam. Gda so me v svojoj iži sprejeli pa sam na nji poglednila, sam vidla, da bi leko mirno več kak 10 lejt doj zatajili. Pa nej samo za toga volo kak vōgledajo, za toga volo tū, kak so friški, kak se na vse-rejsan na vse - točno spominajo. Da nji noge žmetno nosijo, tau je že drugo. Če bi nej tak bilau, bi za nji sploj leppo bilau. Lepau vas prosim Joška bači, gučite mi nika od sebe pa od toga, kak je te bilau, da sta v pevski zbor ojdli spejvat?

"Ge sam najoprvin v cerkvenom zbori začno spejvati pa bi ostao član cerkvenoga zbora do gnešnjoga dneva, če bi mogo ojti k meša. Tam mam svoj stolec vōplačanoga, stero-ga smo mi, pevci dali redti. Gda je pa na Seniki začno veški mešani pevski zbor - tak 1957. leta - te so name tū vcuj sprajli, ka je pri meni nej žmetno bilau. Ge

Če kakša organizacija, kakšo društvo prejk več generacij dela, vsigdar je tak, ka je gnauksvejta kak mogo tau delo začniti. Tūj v Porabji je znano, da na G. Seniki že dugo-dugo lejt dela mešani pevski zbor, ki se imenūje po Avgusti Pavli, pa de letos - kumaj za eden keden emo svoj 60-letni jubilej. Takšoga reda je nej samo šega, liki velka dužnost zvedati, sto so bili tisti lūdje, ki so tau dugoletno delo začnili pa opravljali, prejkđavali bodočnim generacijam. 60 lejt je pa nej mali cajt. Etak pa je nej leko najti, steri so rejsan gnes najstarejši med tistimi, ki eške gnes živejo. V tej 60 lejtaj je dosta-dosta lūdi vkraj mrlau od zbora. Na našo velko veselje pa Baugi vala, zatok mamō takše starejše lūdi tū, ki gnes eške živejo, se spominjajo na tiste cajte.

Od 60. jubileja do naše novine gvūšno pisale. Naj bi pa vse bole pošūvali te naš lepi svetek - ki de letos 14. novembra - bi vam not pokazala dva najstarejša nekdanja člana.

Ana Čuk (Šafarna Ana) gvūšno nedo čemerni, če spišem, da so letos minauili 79 lejt. Sto bi pa nji nej pozno? Oni so v svojom žitki napona veseli bili. Steri so pauleg nji bili, so je v veselje pa dobro volau spravljali. Stoj bi leko pravo, ka so mabiti brez brige, žmetnoče živelī. Pa tau nej istina. Meli so svoje težave v življenji, nej je vse lepau bilau. Samo ka so oni takša ženska, ka se ne dajo. Le-ko ka so znautra nej gnauk pa dvakrat bili sploj žalostni, sploj so se čūtili tak, kak če bi zagūbleni bili, liki njigvi obraz je tau sploj rejdko vōpokazo. Pa je tau gnes tū tak. Oni se napona držijo na smej. Leko bi povedli, ka je dugomi življenji skrivnost dobra vola? Njina lejta tau svedočiō. V njinoj maloj iži sam ji gor poiskala. Sami so, mauž so njim letos mrlī.

Ana tetica, dugo lejt sva vkūp spejvale v seničkom zbori. Gnes sta med nekdanjimi ženskami člani najstarejši. Povejte mi, kak je bilau v zbori? Kakše spomine nosite od zbora, ka

V socializmu prijatelji, v kapitalizmu neprijatelji

Ribe in lidgé v paci

Sombotelska firma Vegyesipari Vállalat, v šterom par porabski Slovencov tó dela, že dugo lejt má eno prijateljsko firmo (Jednota) iz Komarna na Slovaškom, v šteri zveksoga Madžari delajo. Nej dugo so sombotelski delavci, šteri so meli stike (kapcsolat) z Mariborom tó, šli na obisk z busom k svojim spoznancom na Slovaško. Zato ka se jim včasik kaj pomago, gda so meli kakšo delo s prijatelji iz Slovenije, so mene tó s sebov zvali.

Na Slovaškom (v Bratislavi) sam te odo, gda je eške najvejši socializem būu, pa sam te obečo, ka buma trn brš nemo odo tam. Tam je te eške od naše železne zavese (vasfűggöny) tó űjši sistem būu, puno velki tabl o vóčnom prijateljstvu s Sovjetsko zvezo, na grajnici pa paulek grajnec pa so eške bole odűrni bili, kak vogrski sodacke, policaji in cariniki (vamosok).

Gda smo z našim autonom na mejnom prehodi Vámoszabadi na vogrski strani stanili, smo dali naše potne liste vogrski grañčarki. Mlada podoficirka je štiri pasoše venak ene dvajsti minut obračala. Na slovaški strani pa je vojak samo z rokav pokazo, naj demo. No, sam si mislo, iz toga se tó vidi, ka človek včasik more svoje mišljenje spremeniti.

Gda smo se že na Slovaškom pelali prauti kraji Gabčíkovo (v cejli pokračjini živijo zveksoga Madžari), smo po pauti drejk vogrski spitalavali, če dobro demo. Vsi so nam odgovardjali vogrski. Direktor sombotelske firme pa je lűdi eške malo vospitavo tó, ka če se jim vidi Vodna elektrarna Gabčíkovo (Bős), za štere volo se Madžari pa Slovaki telko štűkajo. Zveksoga so vsi pravili, ka kaj pa! Samo en prausen človek, šteri je šance košűu, nas je malo pošoméro pa na krivi gledó. Na pitanje je nika motlevo, ka un se na tau na razmi, ka je un že stari... Stari vic, gda neškeš povedati, ka misliš. Depa moremo biti razmėni, ka je na Slovaškom buma nej naleki biti Madžar...

Cerkveni tűrmi pod vodaűv?

Ferenc Hóbor, direktor sombotelske firme, nas je že po pauti proso, naj pred njinimi madžarskimi prijatelji s Slovaškoga tó ne šinfamo trnok Gabčíkovo, ka uni tó za velko majo (ali morejo meti?) tau elektrarno. Naši gostiteli so nas v Gabčíkovom spaki-

nili za blűzi 20 mejtarov, čisto do vrnjoga dela kopanje (2. kejp). Kauli nas sama voda. Mi smo te tó tak visko bili, kak vodni nivo pred nami. Leko smo šli tadale s šiftom. Na lejvo od nas so bili vesi z viskimi tűrmi, štere križi pa spice so dosta niže, kak je būu nivo naše vode...

Zato je trnok nevarna ta elektrarna, ka če se gnauk te železni bregi pa žlejbji vtrgnejo, te se lűstvo v tej vesnicaj zalagė v gabčíkovskom maurdji, kak je lűstvo v Pompejini poko-

naredili takše „vodne stube“, takše berege, te bi pa lűstvo v bližini Budimpešte leko ostalo brezi pitne vode ptt. Pa te smo eške o drugaj ekološkaj nevarnosti (fauna, flora, seizmologija, arheologija, genetika...) ranč nej gučali. Slovaki pa so radi, ka jim elektrarna leko dá 720 MW elektrike pa prej šifti tó leži vozijo po Duni.

Boš? - me pito - Boss
Boš prej gučo malo slovenski z našim vodičom s Slovaškoga, me je spitalo direktor. Kelko razmíte en drugoga, me je kaklivo? Dje, buma, zato se trbej dobro vkűp pobrati, ka naj človek polonje ali firtau razmi. Če rejsan mi gučimo slovenski, uni pa slovensky. Leko, ka don bole razmimo slovenski, kak slovensky? Če rejsan se včasik najdejo kakši „teoretiki“, šteri genialno tak mislijo, ka Porabci bole razmimo slovaško pa poljsko rejč, kak slovensko. Buma sam mogo špičiti vűje, če rejsan sam se inda svejta malo slovaški pa češki tó včűu.

Prva, kak smo se v grdom deževnom cajti nut pripelali v Dunajsko Sredo (Dunaszerdahely), je naš bus eške prej šine vűjšo, pred našim autonom pa so dojpistili rampe (sorompó). Najmenje 20 minut smo čakali na cug, naši kolegi na drugi strani pa na nas. Te so se tó nebeske železne lesnice gnauk samo v lűft zdignile, cuga pa od níkec nej bilau. Vidite, vidite, gospaud

direktor, tau ste vi bili krivi! Zato, ka ste pri obedi našim slovaškim gostitelom (Madžarom) gratulejrali, ka so na Slovaškom, vala Baugi, dojmínili Mečiaru, šteri bi najraj pregno Madžare nej samo s Slovaškoga, liki s cejluga sveta. Mečiar nas je eške gnauk (slejdno paut?) pokaštigo! Njagva acara!

Če rejsan so nas na grajnici Slovaki leži pistili na Slovaško, kak naši Vaugri, na Slovaškom zato eške dosta bole vlada socializem kak pri nas. Po bautaj ranč tisto nemajo, ka bi turisti največ kűpili. Povejmo, borovo palinko, ali Borovičko. Naš bus bi jim takši profit naredo firtau vűre, kak domačini cejli den. Človek má takšo čűutenje, kak če bi pri nas būu v 60. lejtaj... Ovak v Dunajski Sredi vseposedik majo dvojezične napise. Skor vsi gučijo madžarski. Tam živeči Madžari so trnok radi gostom iz Madžarske, tak nam tó. Enoga malo bole zapűščenoga moškoga z raskavim glasom sam vogrski pito, če lidgé v Dunajski Sredi zveksoga madžarski gučijo. Kak tau „zveksoga“? Vsi! Ka pa če stoj neške, ali pa zatagi svojo materno rejč? Tisti de tak cofart mogo od tec? Kak tau mislite? Tak, ka z njim ne stanemo v guč, pa nakraci sam od sebe odide...

Nazaj domau je dež samo tak copoto, na grajnici so vojaki in cariniki ranč ne prauti nam gledali. Nej Slovaki, pa nej Madžari. Samo so mignili. Pa tau tó samo z očami.

Ribe v paci (rusli) so tó nej vonjale. Prej so na Slovaškom dosta bole fal kak pri nas.

Naj na vűke živi Rusli Sajuz!

Ka pa lidgé v paci?

Zdaj, ka nega več Mečiaru, bi najbavkše bilau, če bi Slovaki pa Madžari vkűper meli eno veselo borovo gostűvanje. Gda tau? Dje, te, gda do na Slovaškom meli borovo žganje (Borovičko).

Besedilo in posnetka:

Francek Mukič

Voda zdigne šifte do bejluga rauba

vali na šift, ka mo vidli, kak fanj se leko šifti pelajo prej ali mimo njine elektrarne. Gda smo se po Duni cuj elektrarni pripelali, smo mogli z našim šiftom nut v en strašno velki betonski žlejb. Pred nami so bili ene celau viske železne dveri. Za nami so se iz vode zdignile ranč tak velke železne dveri in nas zaprli. Bili smo z drugimi šifti vred v eni globki kopanji, v šteri nagnauk 9 šiftov má mesto. Zvűn betonske stene smo nika nej vidli (1. kejp)...

Če bi se prve dveri vtrgnile, te bi 20 mejtrov višiša voda pred njimi, stavlena zavolo elektrarne (več milijonov litrov) naše šifte tak tápofudnila, kak viher papéraste šifte na razburkanom maurdji. Ne vejim, če bi nas tiste železne freče poprejk rejsan leko zdržale...? Te so začnili v oriaško kopanje pumpati vodu. Za dvajsti minut so se naši šifti zdig-

pala žerdjava lava iz Vezuva! Po drugom tali pa so Slovaki s tem, ka so Duno, štera je ovak grajnica tó, zavolo elektrarne ilegalno prauti sebi stírali, so se na vogrskom deli (Szigetköz) začnile vűšiti njive, travniki, lesauvge... Življenje je bilau v vse vekši nevarnosti. Če bi pa eške pri Nagymarosi tó

Kopanja je puna vode, tűrmi so pod nami

Učenju (in poučevanju) slovenskega jezika ob rob

Veliko tiskarskega črnila smo že porabili za pisanje o učenju in poučevanju slovenskega jezika v Porabju; veliko besed, malo manj učinka, bi lahko rekli. Pa vendar...

V šolskem letu, katerega dva meseca sta že za nami, se uvaja novi Nacionalni šolski kurikulum, ki prinaša vrsto novosti tudi za porabske narodnostne šole. Tako pouk slovenskega jezika v 1. in 7. razredu poteka po novem učnem načrtu, učiteljice prvih razredov pripravljajo gradivo za učitelje, razdeljeno po posameznih učnih enotah; če bomo vsi skupaj uspešni, bo iz tega gradiva - morda že kmalu - koristen priročnik za učitelje slovenščine v prvih razredih. Tudi učencem bi bilo potrebno priskrbeti kakšen ličen učbenik, seveda slikanico, kajti opisovanje in slikanje v slovenskem jeziku je predvideno za 2. razred. Tu pa nastanejo težave, kajti likovnika, ki bi suvereno izdelal kaj takega, je v Porabju, na žalost, težko najti. Verjetno bo potrebno poiskati pomoč v Sloveniji.

Tudi slovenski jezik v 7. razredu poteka po novem. Po učnem načrtu se predvideva spoznavanje matične Slovenije. Slikovno in filmsko gradivo ima na voljo vsaka šola, teksti za učence in učitelje pa nastajajo v računalniški avtorici tega zapisa. Če bodo primerni in všeč učencem, bo iz njih prav tako kdaj kak učbenik. S tem zapisom pa bi rada spodbudila vse naše učiteljice in učitelje, da pomagajo soustvarjati gradivo za pouk, seveda taka, ob katerih se bodo učenci veselili pouka slovenskega jezika.

Enega izmed svetlih trenutkov pri pouku slovenščine smo prisotni bili deležni pred nekaj dnevi na monoštrski Osnovni šoli "Istvána Szechenyija". Učiteljica Irena Fasching je pripravila zanimiv hospitacijski nastop. Bila je to ura ponavljanja, iz katere smo lahko razbrali, da porabski učenci veliko vedo in razumejo - bili smo v 8. razredu - tudi o tematiki, ki zajema narodnostno pripadnost in odnos do te

problematike. Hvala kolegici Ireni za trud, ta nastop pa naj bo pozitivna spodbuda tudi drugim učiteljem na porabskih šolah.

Da pa ni vse rožnato, se lahko prepričamo iz dneva v dan. Osnovna šola "Arany János" v Monoštru sicer ni narodnostna, ampak je lani na željo nekaterih staršev uvedla fakultativni pouk slovenskega jezika. Le-tega je obiskovala skupina učencev, največ iz slovenskih družin. Učiteljici smo priskrbeli sodobne učbenike, ponujali pomoč - na to ponudbo ni bilo odziva - pa tudi starši so pričakovali, da se bo začeto delo nadaljevalo. V tekočem šolskem letu pa je vse zamrlo. Menda zaradi denarja. Banalno se mi zdi take stvari povezovati z denarjem. Sicer je pa potrebno pravočasno potrkati na prava vrata. Mestni svet monoštrske občine je v takih primerih zelo razumevajoč in gotovo bi bila prošnja, naslovljena nanj, pozitivno rešena. A take prošnje preprosto ni bilo. Vem tudi, da učitelji niso dolžni opravljati nekih dodatnih nalog brezplačno. Toda ne razumem učiteljev, ki za ohranjanje svoje materinščine niso pripravljeni žrtvovati kakega trenutka - brezplačno. To pa so stvari, nad katerimi bi se narodnostni voditelji lahko zamislili...

Pravimo, da bo slovenski jezik v prihodnje tudi v Porabju pridobil na veljavi; ustanavljajo se mešana slovensko-madžarska podjetja, vedno več je nakupovalnih in drugih turistov iz Slovenije, tudi nekatera delovna mesta zahtevajo znanje slovenščine. Starejše in srednje generacije porabskih Slovencev z znanjem materinščine seveda nimajo problemov; tekoče govorijo porabsko narečje in do slovenskega knjižnega oziroma splošno pogovornega jezika je pri njih le majhen korak. Sodelujejo v kulturnih skupinah, kjer ohranjajo slovensko besedo, največ v domači pesmi. V katerokoli porabsko vas prideš, vsepovsodliši slovensko govorico. Toda le iz ust ljudi starejše in srednje generacije... Skoraj vsi ste

starši ali stari starši. Imate otroke v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah, na študiju in v službah. In ti otroci, na žalost, ne govorijo več slovenske materinščine. Boste res dopustili, da bo porabska govorica umrla z vami??

Slovenski jezik bo v Porabju v bodoče res pridobil na veljavi; a če se odnos do slovenskega jezika v družinah v kratkem času ne bo spremenil, se močno bojim, da bodo naša prizadevanja precej donkihotovska. Izobraženci so nekakšen motor vsakega naroda, tudi zgled za vse druge. V Porabju imamo kar precej slovenskih izobražencev, ki imajo družine in otroke. Te otroke srečujem v vrtcih, šolah. Nekateri sicer obiskujejo pouk slovenskega jezika, mnogi ne...

Vse se začne, zaživi in utrdi v družini; otrokov značaj, kultura, odnos do nekih vrednot, do jezika in narodnostne pripadnosti - vse to ni nekaj prirojenega ampak vedno le pridobljeno v družini! Šola lahko nadaljuje, razširja z novimi znanji in spoznanji vse to, na novo ustvarjati in privzgajati pa ne more. In starši bi se morali zavedati, da so otroci ogledala njihovih samih, rezultat njihove vzgoje. Zato nikoli ne recite: V šoli ga niso naučili slovensko. V šoli niso imeli na čem graditi, ker se vi niste potrudili dati otrokom temeljev jezikovnega znanja! Šola bi pa velikokrat lahko bila bolj uspešna, če bi starši svoje otroke v času šolanja bolj spodbujali k učenju jezika in s tem poskušali nadoknaditi zamujeno. Le tak pouk bo uspešen.

Slovenski jezik bo v Porabju živel in se ohranjal samo takrat, če se ga boste vi, dragi porabski Slovenci, trudili ohranjati... Če ga boste prenašali na svoje otroke in vnuke, če boste sami delali to, kar pričakujete od drugih... Ohranjati jezik in narodnostne vrednote je vendar nekaj veličastnega, svetega...

Valerija Perger

Zdrav duh v zdravem telesu

20. oktobra sta bila naša gosta nogometaša **Ferenc Puskás** in **Jenő Buzánszky**. Radovedno smo ju čakali. Med pričakovanjem smo se pripravljali, pogledali smo športne leksikone, starejše športne zapise ter slike o tem, kdo sta onadva sploh bila, kaj sta delala, kdaj je postala njuna nogometna ekipa svetovni prvak. Z nami so bili tudi učenci števanovske šole.

Puskás Ferenc in Buzánszky Jenő

Puskás in Buzánszky sta bila člana nogometne reprezentance, ki je leta 1952 postala olimpijski prvak. To je bilo zelo pomembno, ker je po 90-ih letih madžarska reprezentanca bila prva, ki je premagala Angleže.

Učenci in učitelji seniške in števanovske šole

Pravita, da se tudi onadva nista rodila kot nogometaša, za tem stoji veliko dela, vztrajnosti, "bitk". Spodbujala sta tudi nas, naj ljubimo šport, naj se ukvarjamo s športom, kako važno je gibanje, če si hočemo ohraniti zdravje in okrepiti telo. Zelo dobro se je posrečilo do dopoldne. Hvala organizatorjem za to srečanje!

Učenci OŠ G. Senik

Vse je predrago, varčujmo!

31. oktober je dan varčevanja na svetu. Jaz varčujem tako:

- pazim na svojo obleko, na šolske potrebščine, na vse stvari,
- ne prižgem luči, če ni potrebno,
- dobro zaprem vodovodno pipo,
- zbiram denar, ne kupujem vedno čokolade in bonbončkov,
- ne telefoniram preveč in predolgo.

Katalin Čato 4.r.,
OŠ G. Senik

1. NOVEMBER - DAN SPOMINA NA BLIŽNJE, KI JIH VEČ NI MED NAMI

MePZ Avgust Pavel in
Zveza Slovencev
na Madžarskem

Vas vljudno vabita
na praznovanje

60. obletnice zbora,

ki bo 14. novembra 1998
v kulturnem domu
na Gornjem Seniku.

Program:

- 10.00 Otvoritev razstave
60 let zborovskega petja na
G. Seniku v gostišču Tromejnik
- 10.30 Obisk na pokopališču pri grobu
bivših članov in zborovodje
- 11.00 Sv. maša v cerkvi
- 12.00 Srečanje in sprejem bivših in
sedanjih članov pevskega
zbora v jedilnici OŠ
- 13.00 Prihod povabljenih pevskih
zborov in delegacij
- 14.00 Slavnostni program ob
60. obletnici v kulturnem domu
- 17.00 Prijateljsko srečanje pevskih
zborov v Monoštru

A Pável Ágoston Énekkar
és a Magyarországi
Szlovének Szövetsége
tisztellel meghívja Önt
1998. november 14-én
Felsőszölnökre
a Művelődési Házba
az énekkar

60. évfordulója

alkalmából
rendezett ünnepségre.

Program:

- 10.00 "A karéneklés 60 éve
Felsőszölnökön" című kiállítás
megnyitója a Hármashatár
vendégházban
- 10.30 Tisztelgés a volt kórustagok és a
karvezető sirjánál
- 11.00 Szentmise a helyi templomban
- 12.00 A volt és jelenlegi énekkari tagok
találkozója és fogadása az iskola
ebédlőjében
- 13.00 Vendégek érkezése
- 14.00 Ünnepi műsor a helyi
kultúrházban
- 17.00 Baráti találkozó Szentgotthárdon
a Szlovén Kulturális Központban

ZA SMEJ

Lejpa ženska

Naš Lujzek se je etognauk
srečo s svojim padašom,
Martinom. Lujzek etak
pravi Martini: "Tvoja žena
se vsenakraje s tejm vali,
ka gda je ona eške dekla
bila, je strašno lejpa bila."
Martin pa zdaj etak pravi:
"Dobro, dobro. Samo ka je
najveksa škoda pa nevola
tau, ka sam tau tistoga re-
da samo ge vpamet vzeo."

Akcija

Naša Ana pa Pištak sta
etognauk pozvanje dobila
od svoji spoznancov na
večerjo. Zdaj Ana etak
pravi Pištaki: "Vejš Pištak,
ge pa nikšo volau nejmam
ta titi." Pištak pa: "Ti
misliš, ka bi ge rad ūšo?
Depa Ana, malo si zmisli!
Vejš, kak do ovi radi, če ne
prideva?"
Ana pa: "Istino maš. Te pa
hajde, šla va azertiš."

Gledalo

Naš Karči etognauk etak
pravi svojoj dragoj ženi,
našoj Minki: "Tau gledalo,

ka go mamo doma,
moremo vömeniti." Minka
pa: "Zakoj bi go pa
vömenjavali, vej pa kumaj
zdaj smo go küpili."
Karči pa: "Tau je istina,
depa itak go vömenimo.
Vejš, v tauj gledali se samo
do podjasi vidim pa sam že
dvakrat napravo tau, ka
sam brez lač ūšo v službo."

I. B.

Porabje

**ČASOPIS
SLOVENCEV NA
MADŽARSKEM**

Izhaja vsak drugi četrtek

Glavna in odgovorna urednica
Marijana Sukič
Naslov uredništva: H-9970
Monošter, Deák Ferenc út 17,
p.p. 77, tel.: 94/380-767

Tisk:
SOLIDARNOST D.D.
Arhitekta Novaka 4
9000 Murska Sobota
Slovenija

Po mnenju Ministrstva za
kulturo št. 415-715/93 mb z
dne 3.11.1993, se časopis
PORABJE uvršča med
proizvode, od katerih se
plačuje davek od prometa
proizvodov po 13. točki
tarife 3. zakona o prometnem
davku (Ur. list RS, št. 4/92).
ISSN 12187062

Časopis izhaja z denarno
pomočjo Urada RS za Slovence
v zamejstvu in po svetu ter
Javnega sklada za narodne
in etnične manjšine
na Madžarskem.